

آیا علم می‌تواند
پرده از راز دین بردارد؟

Can Science Explain Religion?
The Cognitive Science Debate

James W. Jones
Oxford University Press, 2016

Persian translation published by
© Logos Publications 2023

آیا علم می‌تواند پرده از راز دین بردارد؟

مباحثه‌ای در علوم شناختی

جیمز دابلیو. جونز

استاد روان‌شناسی دین در دانشگاه راتگرز

ترجمه

صالح طباطبایی

دکتری علوم شناختی، زبان‌شناسی شناختی

سرشناسه: جونز، جیمز ویلیام، ۱۹۴۳ - م.

عنوان و نام پدیدآور:

آیا علم می‌تواند پرده از راز دین بردارد؟: مباحثه‌ای در علوم شناختی

جیمز دابلیو. جونز؛ ترجمه صالح طباطبایی.

مشخصات نشر: تهران: لوگوس، ۱۴۰۱

مشخصات ظاهری: ۲۷۶ ص.

شابک: ۰-۸۰-۷۸۲۵-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: عنوان اصلی: [2016]. Can science explain religion?: the cognitive science debate.

موضوع: علم و دین

شناسه افزوده: طباطبائی، صالح، ۱۳۴۴ - مترجم

رده‌بندی کنگره: BL۲۴۰/۳

رده‌بندی دیویی: ۲۰۱/۶۵

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۹۰۶۹۱۲۸

آیا علم می‌تواند پرده از راز دین بردارد؟ مباحثه‌ای در علوم شناختی

جیمز دابلیو. جونز - ترجمه دکتر صالح طباطبایی

طراح جلد: سید مهدی حسینی		ویراستار فنی: مقدم مهدوی	
شمارگان: ۳۰۰	شابک: ۹۷۸۶۲۲۷۸۲۵۸۰۰	چاپ اول: ۱۴۰۱	

برای مشاهده اطلاعات بیشتر کد بالا را اسکن کنید و به وبسایت نشر لوگوس مراجعه کنید.

قیمت: ۱۳۰۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه مکتوب از نشر لوگوس ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com

تماس با مرکز پخش: ۰۹۰۲ ۱۵۴۰۰۴۲

فروشگاه برخط لوگوس: www.irlogos.com

فهرست

- یادداشت مترجم ۱
- پیشگفتار: آوایی برخاسته از مرز دین و علم ۳
- ۱ - تبیین‌ها: چگونه علم در پی تبیین چرایی دین است؟ ۱۷
- مفاهیم بنیادین: طرح‌واره‌ها ۱۸
- مفاهیم بنیادین: زیرسامانه‌های شناختی ۲۰
- مفاهیم بنیادین: پودمانگی ۲۳
- علم شناختی دین ۲۹
- رویکردهای فرگشتی ۳۰
- کنشگرهای فراطبیعی ۳۴
- فرگشت اندیشه‌های دینی ۴۰
- دوگانه‌انگاری شمی و سایر اندیشه‌های دینی ۴۴
- خلاصه فصل ۴۹
- ۲ - مراد از تبیین دین چیست؟ ۵۱
- ماهیت تبیین‌ها ۵۱
- سه سطح تبیین: دو گونه اختلاف ۶۲
- اختلاف بر سر مفروضات بنیادین ۶۶
- نقصان تبیین ۷۰
- نقصان تبیین در علم شناختی دین: مسئله روش ۷۲
- نقصان تبیین در علم شناختی دین: مسئله رشد ۸۰
- چگونه نتیجه بر استدلال تقدم پیدا کرد؟ ۸۶
- دین امری طبیعی است، ولی علم چنین نیست ۹۸
- دعاوی صدق ۱۱۱
- ۳ - فیزیکی‌انگاری: آیا توصیف فیزیکی انگارانه محض ناگزیر است؟ ۱۱۵
- فیزیکی‌انگاری تقلیلی ۱۱۵
- آیا پذیرش این خوانش فیزیکی‌انگاری ناگزیر است؟ ۱۱۷
- تحصلی‌گرایی: چگونه فهم نادرست از عقلانیت ۱۲۵
- چگونه فراموش کرده‌اند که در آینه بنگرند؟! ۱۳۲

- مطالعه علمی دین چیست؟ ۱۳۵
- استفاده‌ها و سوء استفاده‌ها از نظریه فرگشت ۱۴۲
- آیا علوم شناختی نه تنها دین را تبیین که آن را ابطال می‌کند؟ ۱۵۴
- نتیجه‌گیری ۱۶۷
- ۴ - فراسوی فیزیکی‌انگاری تقلیلی: ذهن و طبیعت ۱۶۹
- فیزیکی‌انگاری غیرتقلیلی ۱۷۲
- چه چیزی را باید تبیین کرد؟ ۱۷۶
- نوپدایی و علیت بالابه‌پایین ۱۸۱
- آگاهی ۱۸۶
- آیا فیزیکی‌انگاری غیرتقلیلی می‌تواند علیت بالابه‌پایین را تبیین کند؟ ۱۸۸
- نقصان در علوم اعصاب ۱۹۵
- طبیعت‌گرایی دینی گسترش یافته ۱۹۹
- نتیجه‌گیری: جایگاه دین در بحث ماهیت انسان ۲۰۸
- ۵ - جهان کثرت‌گرای ما: زیستن در مرز علم و دین ۲۱۱
- دلایلی بر باورهای بنیادین ۲۱۲
- کثرت‌گرایی ۲۱۷
- حوزه‌های مجزا در برابر حوزه‌های متعارض ۲۱۹
- سخن آخر ۲۲۶
- پیوست: مآخذ، منابع، و مباحث پیش‌تر ۲۲۹
- کتابنامه ۲۴۳
- فهرست اصطلاحات (انگلیسی به فارسی) ۲۵۵
- فهرست اصطلاحات (فارسی به انگلیسی) ۲۶۳

یادداشت مترجم

کتاب آیا علم می‌تواند پرده از راز دین بردارد؟ مباحثه‌ای در علوم شناختی، از انتشارات دانشگاه آکسفورد، نوشته جیمز دابلیو جونز، استاد رشته روان‌شناسی دین در دانشگاه رانگرز، اثری در معرفی، بررسی و نقد «علم شناختی دین»^۱ است. علم شناختی دین از تازه‌ترین شاخه‌های علوم شناختی، عمدتاً مبتنی بر مبانی و یافته‌های روان‌شناسی شناختی، علوم اعصاب شناختی، فلسفه ذهن و روان‌شناسی فرگشتی نوداروینی، است. نگرش غالب عالمان شناختی دین آن است که باورها و مناسک دینی نمودهایی از کارکرد «ناپجا» یا فعالیت «بیش‌ازاندازه» سامانه شناختی انسان‌اند که در اصل، برای مقاصد بقای گونه پدیدار گشته ولی در خصوص دین از غرض اصلی خود منحرف شده است. پروفیسور جونز، نویسنده کتاب حاضر، کوشیده است تا در یک پیشگفتار و پنج فصل، بنیادهای نظری علم شناختی دین را به دقت تعریف، نکته‌سنجانه بررسی، و بی‌طرفانه نقد کند.

دو فصل نخست کتاب به ارائه مفاهیم بنیادین و شالوده‌های نظری علم شناختی دین و چگونگی ترکیب یافته‌های علوم شناختی با مبانی نظری روان‌شناسی فرگشتی

اختصاص یافته است. نویسنده در این دو فصل کوشیده است تا نشان دهد که نه یافته‌های علوم شناختی بلکه تفسیر آن‌ها بر پایه مفروضاتی پس‌زمینه‌ای است که شاکله استنتاجات اکثر عالمان شناختی دین را ساخته است. فصل سوم کتاب به نقد مبانی نظری و روش شناختی فیزیکی‌انگاری (فیزیکالیسم) محض اختصاص یافته است. نویسنده در این فصل به کاستی‌های بنیادین تبیین‌های فیزیکی‌انگاری محض (یا تقلیلی) درباره باورمندی دینی پرداخته و درباره نقصان نظری این رویکرد به‌ویژه در توضیح برخی از پدیده‌ها استدلال کرده است. سپس در فصل چهارم کتاب، به بررسی و نقد رویکرد فیزیکی‌انگاری غیرتقلیلی در تبیین پدیده‌هایی چون علیت ذهنی و خودآگاهی پرداخته است. نویسنده در این بخش کوشش بلیغی کرده است تا کاستی‌های این ویراست جایگزین فیزیکی‌انگاری محض را یک‌به‌یک برشمارد و، در نهایت، انگاره تازه‌ای برای تبیین آن پدیده‌ها پیشنهاد کند. فصل پنجم و پایانی کتاب جمع‌بندی کلی نویسنده درباره علم شناختی دین و کاستی‌های اصلی آن است. همچنین نویسنده رویکرد بدیلی را در مطالعه باورها و مناسک دینی پیشنهاد کرده است.

کتاب آیا علم می‌تواند از راز دین پرده بردارد؟ برای عموم مخاطبان علاقه‌مند به این‌گونه مباحث، به‌ویژه برای دانشجویان علوم شناختی (بالاخص در شاخه فلسفه ذهن و روان‌شناسی شناختی)، و پژوهشگران رشته‌های دین‌پژوهی، فلسفه و روان‌شناسی دین به نگارش درآمده است. از این رو، نویسنده عامدانه کتاب را با ارجاعات بی‌شمار به مآخذ علمی انباشته نکرده است. باین‌همه، در پیوست پایانی کتاب با عنوان «منابع، مآخذ و مباحث بیش‌تر»، به‌منظور استفاده هرچه بیش‌تر متخصصان، پاره‌ای از نکات و مآخذ مهم را گرد آورده است. مترجم کتاب، همگام با اهداف نویسنده، کوشیده است تا توضیح پاره‌ای از اصطلاحات تخصصی را که نویسنده به‌اجمال از آن‌ها گذشته است و برخی نکات تکمیلی (و گاه اصلاحی) را در پانویشت‌های خود بیاورد.

صالح طباطبایی

تهران، پاییز ۱۴۰۱